

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 grudnia 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, I Wydział Cywilny w sprawie o sygnaturze akt I C 1508/12 z powództwa T. J. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w L. o zapłatę:

1. zasądził od (...) Spółki Akcyjnej w L. Oddział Ł. – Miasto na rzecz T. J. kwotę 4.776,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty;
2. oddalił powództwo w pozostałej części;
3. zasądził od T. J. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w L. Oddział Ł. – Miasto kwotę 1.106,32 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
4. nakazał ściągnąć od powoda z zasądzonego w punkcie pierwszym wyroku świadczenia na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi kwotę 182,51 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł powód, zaskarżający wyrok w części oddalającej powództwo.

Skarżący zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 225 k.c. i art. 230 k.c. w zw. z art. 352 k.c., art. 405 k.c. i art. 435 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i oddalenie powództwa w zakresie kwoty 6.504,00 zł dochodzonej pozwem od (...) S.A. w L. za korzystanie z nieruchomości powoda przez utrzymywanie linii energetycznej K. – T. na nieruchomości położonej w R., numery działek (...) dla której prowadzona jest księga wieczysta KW (...) przez Sąd Rejonowy w Pabianicach Wydział Ksiąg Wieczystych;
2. naruszenie przepisów prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. przez błędną ocenę materiału dowodowego i błędne zastosowanie przepisów prawa materialnego art. 231 k.p.c., art. 228 § 1 i § 2 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c., gdyż powód wykazał fakt, iż pozwany (...) S.A. w L. bezumownie korzysta z nieruchomości powoda przez utrzymywanie linii energetycznej K. – T. oraz że (...) S.A. w L. przysługuje legitymacja procesowa bierna w związku z wykorzystywaniem linii energetycznej K. – T. przez oddział (...) S.A. w L. Oddział (...).

W uzasadnieniu wniesionego środka zaskarżenia powód wskazał, że zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy oddalił jego roszczenie w zakresie kwoty 6.504,00 zł dochodzonej od (...) S.A. w L. za korzystanie z jego nieruchomości przez utrzymywanie linii energetycznej K. – T.. Sąd I instancji uwzględnił natomiast roszczenie powoda w zakresie linii energetycznej K. – G. usytuowanej na tej samej nieruchomości. Apelujący wskazał, że stroną pozwaną jest (...) S.A. w L., podmiot reprezentowany przez Oddział Ł. – Miasto w Ł.. Zdaniem skarżącego dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy i legitymacji procesowej biernej pozwanego (...) S.A. w L. jest bez znaczenia, który Oddział pozwanego Ł. – Miasto w Ł., czy Oddział (...) w Ł. reprezentują pozwanego, gdyż legitymacja bierna przysługuje pozwanemu (...) S.A. w L., a nie Oddziałowi pozwanego. W ocenie apelującego Sąd Rejonowy powinien przyjąć, że obie linie energetyczne K. – T. i K. – G. usytuowane na nieruchomości powoda w R. stanowią własności pozwanego (...) S.A. w L. i są przez niego bezumownie wykorzystywane.

W konsekwencji zgłoszonych zarzutów skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego rozstrzygnięcia przez zasądzenie od (...) S.A. w L. na rzecz powoda kwoty 11.280,00 zł w tym kwoty 6.504,00 zł za korzystanie z linii energetycznej K. – T. z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Nadto apelujący wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania przed Sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm prawem

przepisanych. Pozwany podniósł, że w pozwie jako stroną pozwaną powód wskazał tylko i wyłącznie Oddział Ł. – Miasto. Pozwany wyjaśnił zatem, że tylko linia energetyczna relacji K. – G. jest w eksploatacji Oddziału Ł. Miasto. Natomiast linia relacji K. – T. nie jest eksploatowana przez pozwanego Oddział Ł. – Miasto. W związku z powyższym po stronie pozwanego Oddziału Ł. – Miasto brak jest legitymacji procesowej biernej, co do roszczenia z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości powoda w zakresie eksploatacji linii relacji K. – T..

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna w tym znaczeniu, że doprowadziła do uchylenia punktów 2, 3 i 4 zaskarżonego wyroku oraz przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temuż Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd I instancji nie rozpoznał we wskazanym zakresie istoty sprawy.

W niniejszym postępowaniu w pierwszej kolejności należało rozstrzygnąć, czy oddział spółki akcyjnej posiada zdolność sądową.

Z przepisu art. 64 § 1 i § 1¹ k.p.c. wynika, że zdolność sądową, czyli zdolność do występowania przed sądem jako strona, mają osoby fizyczne i osoby prawne, a nadto jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Brak zdolności sądowej sąd bierze z urzędu pod uwagę w każdym stanie sprawy. W procesie stronami są powód oraz pozwany. Brak zdolności sądowej może mieć charakter pierwotny albo następczy. Pierwotny brak zdolności sądowej zachodzi, gdy jako stroną oznaczono w powództwie jednostkę nieposiadającą przymiotu zdolności sądowej, bądź też gdy jako stroną oznaczono w powództwie jednostkę nieistniejącą. Pierwotny brak zdolności sądowej skutkuje odrzuceniem pozwu (art. 199 § 3 k.p.c.), bądź też w pewnych sytuacjach zastosowanie może znaleźć art. 70 k.p.c. Następczy brak zdolności sądowej oznacza utratę zdolności sądowej przez stronę w toku postępowania. Skutkiem następczego braku zdolności sądowej jest obligatoryjne zawieszenie postępowania z urzędu (art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.). Warto również wskazać, że postępowanie toczące się z udziałem strony nie mającej zdolności sądowej dotknięte jest nieważnością (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

Spółka akcyjna powstaje z chwilą wpisu jej do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego (art. 306 pkt. 4 k.s.h.). Kodeks spółek handlowych nie reguluje kwestii tworzenia oddziałów spółek akcyjnych mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jednakże na możliwość posiadania przez przedsiębiorcę (w tym spółkę akcyjną) oddziałów wskazują przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2014 roku o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.). Zgodnie z art. 5 pkt 4 wskazanej ustawy przez oddział rozumie się wyodrębnioną i samodzielną organizacyjnie część działalności gospodarczej, wykonywaną przez przedsiębiorcę poza siedzibą przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania działalności. Jeżeli przedsiębiorca posiada oddziały, to w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego obok danych dotyczących przedsiębiorcy powinny być ujawnione także siedziby i adresy jego oddziałów (art. 38 pkt 1 lit. d ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 1203 ze zm.)). Pomimo organizacyjnego, technicznego, kadrowego i finansowego wyodrębnienia, oddział nie posiada odrębnej podmiotowości (zdolności) prawnej, bowiem podstawą aktywności oddziału jest zawsze osobowość (zdolność) prawna przedsiębiorcy. Art. 64 § 1 k.p.c. wskazuje na osoby prawne, jednak nie wymienia oddziałów osoby prawnej.

Z powyższego wynika, że osobowość prawną, a co za tym idzie - zdolność sądową posiada jedynie spółka akcyjna, co oznacza, że tylko spółka akcyjna może być stroną w postępowaniu sądowym. W realiach niniejszej sprawy stroną postępowania mogłaby być zatem wyłącznie (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł., nie zaś Oddział Ł. – Miasto.

Mając na uwadze powyższe wyjaśnić należy, kto jest stroną niniejszego postępowania. Otóż, jeżeli jedną ze stron postępowania byłby oddział osoby prawnej (spółki akcyjnej) wówczas mielibyśmy do czynienia z nieważnością postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

W ocenie Sądu Okręgowego stronami postępowania jest T. J. (powód) oraz (...) S.A. w Ł. (pozwany). Stroną niniejszego procesu nie jest natomiast Oddział Ł. – Miasto w Ł.. Prawdą jest, że powód w petitum pozwu jako

pozwanego wskazał (...) S.A. w L. Oddział Ł. – Miasto w Ł.”, jednakże w treści uzasadnienia pozwu T. J. wielokrotnie wskazywał, że pozwanym jest (...) S.A. w L.”, a nie jeden z jego oddziałów – Oddział Ł. – Miasto w Ł.. Powód także w późniejszych swoich pismach procesowych wskazywał, że pozwanym jest (...) S.A. w L.”, nie zaś jeden z oddziałów tej spółki akcyjnej. Jak się wydaje do identycznego wniosku doszedł również Sąd Rejonowy, bowiem w sytuacji, gdyby Sąd I instancji doszedł do odmiennego przekonania uznając za stronę pozwaną oddział osoby prawnej, a nie samą spółkę akcyjną, wówczas na podstawie art. 199 § 3 k.p.c. doszłoby do odrzucenia pozwu, co jednak nie miało miejsca.

Należy podkreślić, że w niniejszej sprawie nie zachodziła podstawa do odrzucenia pozwu. Powód, jak już wcześniej wspomniano, rzeczywiście w pozwie stroną pozwaną określił w ten sposób, że jest nią: (...) S.A. w L. Oddział Ł. – Miasto w Ł. ul. (...), Ł.” (k.2). W uzasadnieniu pozwu (k. 3) wskazał zaś, że „dochodzi od pozwanego (...) S.A. w L. należności z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie”. Pełnomocnictwa procesowe zostały wystawione pełnomocnikowi pozwanego przez działających w imieniu (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w L. członków zarządu (k. 32, k. 155). Również wypowiedzenie pełnomocnictwa pełnomocnikowi pozwanego zostało dokonane w taki sam sposób (k. 156).

Należy podkreślić, że chodziło w pozwie o podmiot istniejący, prowadzący przedsiębiorstwo, w skład którego wchodziły napowietrzne linie energetyczne znajdujące się nad nieruchomością powoda, to jest o (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w L., wpisaną do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod nr KRS (...). Sama ta osoba prawna posługiwała się zaś we wszystkich pismach procesowych takim oznaczeniem, że do firmy dodawała słowa: Oddział (...).

W rejestrze przedsiębiorców znajduje się potwierdzenie siedziby i adresu Spółki, danych Oddziału, o którym była mowa (Oddział (...) pod adresem „ul. (...), Ł., kod 90-021”). Skoro powód pozwał istniejącą osobę prawną (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w L., mającą tym samym zdolność sądową (art. 64 § 1 k.p.c.) i legitymację procesową bierną, a jedynie błędnie oznaczył jej firmę wskutek posłużenia się oznaczeniem, jakim w toku postępowania posługiwał się też pozwany, to nie zachodziła przyczyna odrzucenia pozwu określona w przepisie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., gdyż nie wynika z tego przepisu, by przyczyną taką była omyłka w oznaczeniu firmy istniejącej osoby prawnej, która została pozwana. Taką omyłkę strona może sprostować. W efekcie sprostowania nie dochodzi bowiem w ten sposób do zmiany podmiotowej powództwa.

Należy ponownie podkreślić, że powód oznaczył w pozwie stroną pozwaną, choć popełnił błąd w określeniu jej firmy, o czym była już mowa. Z kolei art. 194 § 1 k.p.c. reguluje zupełnie inną sytuację procesową, w której sąd z inicjatywy powoda lub pozwanego wzywa do wzięcia udziału w sprawie osobę, która powinna być pozwaną, gdyby okazało się, że pozew nie został wniesiony przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, a taka sytuacja w niniejszej sprawie nie miała miejsca (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 kwietnia 2013r., V ACa 18/13, LEX nr 1314745).

Oznaczenie strony pozwanej powinno być zatem wyjaśnione przed Sądem I instancji.

Ponieważ w niniejszym postępowaniu stroną pozwaną jest (...) S.A. w L., nie zaś jeden z oddziałów tej osoby prawnej, Sąd Okręgowy na podstawie art. 350 § 1 i § 3 k.p.c. sprostował wyrok Sądu Rejonowego, w ten sposób, że miejsce zapisu (...) SA w L. Oddział Ł. – Miasto” w komparycji i w punkcie 1 sentencji orzeczenia wpisał w odpowiedniej formie gramatycznej: (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w L.”.

Jak już wskazano stroną niniejszego postępowania jest T. J. (powód) oraz (...) S.A. w L. (pozwany). Zgodnie z ustalonym przez Sąd Rejonowy stanem faktycznym powód jest właścicielem nieruchomości położonej w R., przez którą to nieruchomość przebiegają dwie linie elektroenergetyczne napowietrzne relacji K. – T. i K. – G.. Linia K. – G. znajduje się we władaniu (...) S.A. w L. Oddział Ł. – Miasto w Ł.. Natomiast jak wynika z treści odpowiedzi na pozew (k. 30) linia K. – T. znajduje się w dyspozycji (...) S.A. w L. Oddział (...) w Ł.. Mając powyższe na względzie brak jest jakiegokolwiek uzasadnienia dla stanowiska Sądu Rejonowego, zgodnie z którym roszczenie powoda o zapłatę kwoty 6.504,00 zł za korzystanie z jego nieruchomości przez utrzymywanie linii energetycznej K. – T. podlega oddaleniu z uwagi na brak biernej legitymacji procesowej pozwanego w tym zakresie.

Wyjaśnić należy, że obie linie energetyczne K. – T. i K. – G. usytuowane na nieruchomości powoda w R. stanowią własności pozwanego (...) S.A. w L., przy czym bez znaczenia jest fakt, iż każda z tych linii znajduje się w dyspozycji innego Oddziału pozwanej spółki akcyjnej. Jak już podniesiono oddział przedsiębiorcy (w tym spółki akcyjnej) nie ma odrębnej od tego przedsiębiorcy podmiotowości prawnej. Oddział nie jest odrębnym od przedsiębiorcy uczestnikiem obrotu prawnego. Oddział jest jedynie znajdującym się

w innym miejscu elementem struktury organizacyjnej przedsiębiorcy, niestanowiącym odrębnego od tego przedsiębiorcy podmiotu praw i obowiązków. Z powyższych względów uznać należy, że w odniesieniu do roszczeń powoda za korzystanie z jego nieruchomości przez utrzymywanie linii energetycznej K. – T. po stronie pozwanego – (...) S.A. w L. nie zachodzi brak legitymacji procesowej. W niniejszej sprawie powód T. J. twierdzi, że pozwany (...) S.A. w L. bezumownie korzysta z jego nieruchomości poprzez utrzymywanie na tej nieruchomości dwóch linii energetycznych. Zatem to powód i pozwany zostali objęci działaniem normy indywidualno-konkretnej przytoczonej w powództwie i co za tym idzie to oni posiadają legitymację procesową w niniejszym postępowaniu.

Reasumując, w punkcie 2 sentencji zaskarżonego wyroku Sąd Rejonowy oddalił powództwo T. J. w części, w jakiej powód domagał się zasądzenia na jego rzecz od pozwanego kwoty 6.504,00 zł za korzystanie z jego nieruchomości przez utrzymywanie linii energetycznej K. – T., bezpodstawnie przyjmując, że

w tym zakresie pozwany nie posiada biernej legitymacji procesowej. W ocenie Sądu Okręgowego powyższe błędne stanowisko Sądu I instancji musiało skutkować uchynieniem punktów 2, 3 i 4 zaskarżonego wyroku, bowiem Sąd Rejonowy nie rozpoznał w tym zakresie istoty sprawy. Przyjmuje się, bowiem, że do nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji dojdzie w szczególności w razie oddalenia powództwa z uwagi na przyjęcie przedawnienia roszczenia, prekluzji lub braku legitymacji procesowej strony (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 roku, sygn. akt II CKN 897/97, LEX nr 34232; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2002 roku, sygn. akt V CKN 357/00, LEX nr 55513).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. uchylił punkty 2, 3 i 4 zaskarżonego wyroku i przekazał w tym zakresie sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu za drugą instancję.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy mając na uwadze, że pozwana Spółka posiada legitymację procesową bierną w niniejszej sprawie, powinien rozpoznać merytorycznie roszczenie powoda o zapłatę kwoty 6.504,00 zł za korzystanie z jego nieruchomości w związku z przebiegiem linii energetycznej K. – T..

Z tych względów zbędnym jest dokonywanie analizy pozostałych zarzutów apelacyjnych.